

משלם, ואי בחנם מאי מפסדינן ליה. ותירץ, או דמיירי בחנם ואסרינן ליה לטבוה אפילו בחנם. או, דאיירי בשכר ומכל מקום הפסיד הרבה דלא משלם אלא דמי הבשר, אבל לא משלם דמי בושתו ובושת אורחיו. ועוד, דלפעמים אין לו אלא בשר זה ולא מוצא אחר כך בשר לאכילה. עוד כתב, דהא דמסלקינן להו היינו דוקא אם מוחזקים בטעות, ואתי למימר דבכהאי גוונא אינם צריכים התראה.

יא) גמ', שתלא. כתב הרמב"ם (פ"י משכירות ה"ז), דאין מסלקים אלא שתלא דרבים. **והראב"ד** (שם) השיג, וכתב **המגיד משנה**, דמקורו מסוגיין, דאיירינן בשתלא דיחיד. והרמב"ם סבר, דרוניא שתלא דרבים הווי, ומתוכם היה שותל גפני דרבינא.

דף קט ע"ב

יב) תוס' ד"ה מקרי דרדקי, פ"י בקונטרס דשבשתא כיון דעל על, וליתא רבא גופיה הוא דאמר בפרק לא יחפור שבשתא ממילא נפקא. ותירץ **השיטה מקובצת** בשם הר"ן, דהתם איירי בגוונא דאינהו משתבשי מנפשיהו, אבל רבייהו גמיר להו שפיר, דכיון דההיא שבשתא עיילא בהו ממילא נפקא ממילא, אבל כי מגמיר להו רבייהו בטעותא נקבע השיבוש בנפשם ותו לא נפק. ועוד דעתידים לשמוע מרבם שוב או מחבריהם ונפקא, אבל כי איהו מגמר להו שבשתא מאן מפיק לה. **ואחרים** פירשו דהכא איירינן דפשע בינוקי ומחי להו טפי. אי נמי דאף דלא צייתי ליה, לא איפכת ליה ולא מחי בהו.

יג) בסוה"ד, לפי שבאותה שעה שלימדו שיבושים נתבטל בו לימוד של אמת. **ובבא בתרא (כ"א:)** כתבו **התוס'** ד"ה ומקרי, בלשון "דבאותה שעה שהוא מלמד אותם טעות הם מתבטלים ואותה שעה אין יכולים להחזיר לעולם". **בשו"ת שאילת יעב"ץ** (ח"ב סימן לח) כתב דיכול הבעל הבית לעביד דינא לנפשיה, ואף להכות המלמד, כיון דהווי פסידא דלא הדר, ובמקום פסידא עביד איניש דינא לנפשיה. נולכאורה דברי התוס' צריכים ביאור, דהרי קטנים פטורים מתלמוד תורה, והיאך מסלקינן ליה אביטול תורה דידהו, ויש לומר, דמכל מקום הווי מצות תלמוד תורה דאב לבן, ומצוה זו אף בבן קטן, ופסידא דביטול תורה היינו פסידא דאב].

יד) גמ', ההוא שתלא דאמר להו הבו לי שבחאי דבעינא למיסק לארעא דישראל. כתב **התוס' רי"ד**, דהא דבעי למימר "דבעינא למיסק לארעא דישראל". משום דבלאו הכי לא יהיבין ליה מידי, דכי היכי דבעל הבית לא מצי לאסתלוקי כל זמן שהאילנות קיימין, הכי נמי שתלא, ולא יהיבין ליה מידי.

טו) רש"י ד"ה כי מטי לשחיטת קדשים, הכרתי בך שאתה חדוד ויודע להעמיק ולהקשות וכו' ויש אומרים דחויי מדחיה ולא דעל כרחך קבולי קיבלה, וכו', מכלל דמסקנא לאו הכי הווי. אמנם **הרי"ף** (סו: מדפי הרי"ף), פסק כדרכ אשי. וכתב **הרמב"ן במלחמות** (שם), דטעמו, דקשה על רב אחא

דשבח שהשביח לוקח, הוא דאינו חוזר למוכר ביובל. אבל שבח שעלה מאליו, חוזר. והקשה מסוגיין, דהקשו לרבא דסבירא ליה דאין למקבל בשבח שקמה, משבח הנשאר ביובל ללוקח. והא כל מאי דפליגי אביי ורבא אינו אלא בשבח דאתי ממילא, אבל לא בשבח דהשביח המקבל, וכמבואר **ברמב"ם** (בפ"ח משכירות ה"ג), ואם כן לא קשיא כלל ארבא, דאיהו נמי מודה דשבח דלא אתי ממילא למקבל. ותירץ, דלהרמב"ם פליגי אביי ורבא, האם שייך לחלק השבח מהקרקע. דלאביי, אף שמחזיר הקרקע, השבח מתחלק ממנה ואינו מחזירו, מה שאין כן לרבא, כיון דהשבח אתי מהקרקע אי אפשר לחלקו ממנה. ומיובל מוכרח דלא כרבא. דהרי אף שהתורה החזירה הקרקע למוכר, מכל מקום השבח נשאר ביד הלוקח. ואף דשבח דאתי ממילא הדר למוכר, אינו אלא הלכה בהלכות יובל, אבל משבח דהשביח לוקח מבואר דלא כרבא. ותירצו בגמ', דאף מה שמחלקים השבח מהקרקע, אינו מסברא, אלא הלכה בדיני יובל. **נוהיינו דלא כתוס' ד"ה אלא,** דביארו דאביי ורבא פליגי, אי חוכר ירד אדעתא דשבח שקמה אי לאון. **ובחזון איש** (בבא מציעא סימן כ על דף קט). כתב, דלשון הרמב"ם לא דווקא, וגם שבח דאתי ממילא נשאר ללוקח, וכדמוכך בסוגיין.

ז) גמ', אמר ליה גלית אדעתך דלמשקל ואסתלוקי עבדת שקל כורכמא רישקא וזיל אין לך אלא דמי עצים. ומבואר **ברש"י ד"ה א"ל**, דאין לו אלא דמי עצים, משום דטען דהיה נוטע כורכמא דרישקא, אבל אם היה טוען שהיה נוטע עצים, באמת היה לו בשבח העצים. והקשה **התוס' רי"ד**, מדוע משום שלא ידע לטעון הפסיד דינו, דאי דינא הכי, ליטענו ליה בי דינא. ולכך ביאר, דכיון דלא קיבל את השדה אלא לזרוע אספסתא, גלי דעתיה דלמישקל ואיסתלוקי עבד ולא ליטע בה נטיעות המתקיימות, הלכך אין לו בהן אלא דמי העצים. **והרשב"א** הקשה ארש"י, דלא משמע דבאמת רצה לטעון דהיה נוטע כורכמא דרישקא, אלא דטוען דיכול הוא לומר שרצה לנטוע כורכמא דרישקא דדמיו יקרים.

ח) גמ' שם, הרמב"ם (פ"ח משכירות ה"י) פסק, דשמין כאילו זרע במקום האילנות שעלו מאליהם מה שזרע בשאר השדה. ולכאורה סותר מסקנת סוגיין דיש לו דמי עצים. ותירץ **החזון איש** (ליקוטים סימן כ לדף קט). דהרמב"ם פירש הגמ', דכיון דמטענתך נוטה דינך שתקבל דמי עצים בלבד, הלכך אין לך אלא דמי אספסתא.

ט) גמ', האי שתלא דשכיב יורשים דיליה מסתלקים בלא שבחא ולא מילתא הוא. כתב **ברא"ש** (סימן לו), דלאו מילתא היא, קאי על רצונו לסלקם בלא ליתן שבח, אבל אם רוצה ליתן השבח יכול לסלקם. וכן לא בעינן שיהיו כמה יורשים, ומצי לסלק אפילו אי ליכא אלא יורש אחד. מיהו **בחדושי הר"ן** כתב, דמהשמטת הרי"ף, משמע דסבירא ליה, דאי אפשר לסלק יורשים כלל אפילו אם נותנים להם שבח. ועיין ברשב"א שהאריך.

י) גמ', דאמר רבא מקרי דרדקא שתלא טבחא ואומנא וכו' כמותרים ועומדים דמי. הקשה **הראב"ד**, האי טבחא היכי דמי, אי בשכר מאי הפסיד הרי

מה שמחוברים לקרקע מכחיש אותם. אבל אילן היבש אדרבא טפי מינתר אגב קרקע, ולכך לא הוי כתלושים ודינו כפירות הצריכים לקרקע לאביו דהוי לבעל.

דף קי ע"א

(א) **גמ'**, **ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין וכו'** רב יהודה **אומר קרקע בחזקת בעליה קיימא**. וכתב **התוס' רי"ד**, דאין למלוה מיגו לומר לקוחה היא בידי, דאיירינן בגוונא שהיה ידוע שממושכנת היא אצלו, אלא שלא היו יודעים לכמה שנים, או שהלוה ערער עליו בתוך ג' שנים. וכן משמעות לשון הגמ', "דקדים מלוה", דהיינו שלא הספיק לתובעו עד סוף ג', אבל כבר ערער קודם שהספיק לאכול ג' שנים.

(ב) **גמ'**, **התם מילתא דלא עבידא לאיגלווי וכו'** ואטרוחי **בי דינא תרי זמני לא מטרחינן**. כתב **התוס' הרא"ש**, דהיכא דאי אפשר לברר, כגון שמתו העדים, ונשתקע הדבר, ויראה לדיינים שלא יוכל המלוה לברר דבריו. כיון דקיימא לן דקרקע בחזקת בעליה עומדת, מוציאין הפירות מן המלוה ללוה. אבל **התוס' רי"ד** כתב, דכל מילתא דאית ביה שטרא, קלא אית ליה, וסהדי דשטרא מודיעין ליה לכולי עלמא, ואף בכהאי גוונא לא מוצאים מיד המלוה.

(ג) **גמ'**, **מלוה אומר חמש לוח אומר שלש וכו'** מלוה נאמן מגו דאי בעי אמר לקוחה הא בידי. כתב **הרמב"ן בשם אחרים**, דאפילו אם יש עדים שירד לקרקע בתורת משכון, נאמן לומר חזרתי ולקחתיו ממך. ודחה דבריהם, משום דכל היורד ברשות דמי לאריס ושותף ואומן וגולן שאין להם חזקה כמבואר **בבבא בתרא** (מו.). **והרשב"א** נקט כאחרים, וכתב, דהא דאיתא התם היינו דווקא לענין חזקת מטלטלין שהיא לאלתר, אבל לענין חזקת שלש שנים הווי חזקה, משום דאין אדם מניח עבדו וצאנו ביד אחר שלש שנים, ודווקא אריס ושותף אין להם חזקה לעולם, דעשוי אדם להניחם בשדהו לעולם.

(ד) **רש"י ד"ה אלא מעתה**, אדרב יהודה קפריך דאמר אי בעי אמר לקוחה היא בידי. ותמה **הר"ן**, מי הזקיקו לכך, הא אפילו רב זביד ורב עזירא לא פליגי עליה דרב יהודה בעלמא, ומודו דיכול לומר לקוחין הן בידי, ועד כאן לא פליגי הכא, אלא דחשבי ליה כמיגו במקום עדים, או במקום חזקה אלימתא דחשיבא כעדים. **והרשב"א** מוסיף, דמודו דאיכא מיגו, דמיגו דאורייתא. [ולכאורה צריך עיון למה הוצרך להוסיף דמודים דנאמן במיגו, הרי כאן רוצים להאמינו כשטוען לקוח הוא בידי, בלא מיגו (א.ל.).] והביא **דרבנו חננאל** פסק כרב יהודה, משום דרב אשי סבר כותיה. **והרמב"ן** יישב, דרב אשי לאכיוון להקשות אלא היכא דהמחזיק מודה שירד בתורת משכונא, וכל נאמנותו מכח מיגו דמצי למימר לקוחין הן בידי מעיקרא, ואינו אלא לרבי יהודה דסבר דהמלוה נאמן במיגו. והא דלא הקשה לו דיוכל לטעון לקוחה היא בידי, בלי להודות שירד בתורת משכונא, דודאי לא רצה

בריה דרב יוסף, היאך יחלוק עמו מעכשיו, אם יאמר לו שקול חדא ערוגה במנתא דילך, והב לי חדא במנתא דידי, ומאי דבעינא עבדנא ביה, מצי למימר ליה, דאינו רוצה לחלוק אלא אחר שיגמרו הפירות, דכל זמן שלא נגמרו, משועבדים הפירות להדדי. ואם יאמר לו, דלא יחלקו כעת ורק יוריד הוא אריס על חלקו, מצי למימר ליה, אם יהיה הכל משותף בין אריסי לאריסך, יסמכו אהדדי ויפסידו לי, ועוד דלא ניחא ליה לאפושיה אריסי בארעא דיליה. **והתוס' הרא"ש** הקשה על סברת רב אחא בריה דרב יוסף, דלא מצי השתלא למוכרו לאחר ביותר מנדקא, דהא לא יקנו הקונים שוה דינר וחצי בדינר וחצי, אם יצטרכו ליתן לאריס שלישי, אלא יקנו בדינר. וכן הקשה **המהרש"א** כאן. **ובחידושי הרמב"ן** ביאר לשיטת **הרי"ף**, דהא דאמר ליה "כי מטי לשחיטת קדשים תא ואקשי לי", לא הווי דחוי בעלמא, אלא כוונתו שניכר משאלתך שעדיין לא למדת קדשים. ועיין באות הבאה.

(טז) **גמ' שם**. עיין באות הקודמת. דהיינו דגם **הרי"ף** סבר דעניני קדשים עמוקים יותר ממילי דנויקין, אלא דלרש"י ראהו מוכן כבר ללמוד קדשים, ולשיטת **הרי"ף** דווקא כשילמד קדשים ישלים עצמו להיות לומד בעמקות. ועיין עוד **בעירובין** (נג:) **ברש"י ד"ה מסכתא**, דסדר קדשים עמוק הוא ומעורר לומדיו. אמנם צריך עיון מהא דאיתא **בבבא קמא** (ל.), שהרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות, ולא בקדשים, ולשיטת **רש"י** יש לומר דהחכמה שבדיני ממונות הכשירתו להעמיק בקדשים, אבל לשיטת **הרי"ף** צריך עיון, ואולי יש לומר דסבר לחלק בין חכמה להעמקה].

(יז) **גמ'**, **ההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמש שנין וכו'**. פירש **רש"י ד"ה דקש**, דבזמנו היה וראוי לכך. וכן ביאר **הראב"ד** (פ"ז משכירות ה"ה), דביאור פשטות סוגיין דאי כליא קרנא אטורים למלוה, ואי לא כליא קרנא אטורים ללוה משום דמשועבדים למלוה. אמנם דעת **הרמב"ם** (שם), דאיירינן לענין איסור ריבית. וביאר **המגיד משנה**, דאם לבסוף יקח המלוה הקרן, נמצא שקונה הקרן במעות הלוואתו, והפירות אכל בשכר המתנת מעותיו, ואם יקח הלוה יצטרך להחזיר מעותיו, ונמצא שנתן הפירות בריבית המעות.

(יח) **גמ'**, **תא שמע נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים ויקח בהם קרקע והוא אוכל פירות**. מתניתין היא **בכתובות** (עט:), ונחלקו רבי מאיר וחכמים (בעמוד א') האם פירות אילן המחוברים לקרקע הרי אלו של בעל, או דגם בהם ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. וכתב **התוס' הרא"ש**, דעל כרחך הכא לא פרכינן אלא אליבא דרבנן דסברי דפירות אילן הוי של בעל, אבל לרבי מאיר לא גרע אילן יבש מפירות, דאין לו לבעל וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. **והתוס' רי"ד** הקשה, דהרי קיימא לן דפירות שאינם צריכים לקרקע לכולי עלמא לא הוו לבעל, משום דכל העומד ליתלש כתלוש דמי, והוי כאילו ירשה פירות, דילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות, ואם כן אילן היבש דאינו צריך כלל לקרקע להוי כפירות תלושים. ותירץ, דטעמא דמשום שאינם צריכים לקרקע הוו כתלושים, אינו אלא בפירות, דאם לא יתלשום

לבטל כל החזקות. ועיין עוד בנתיבות המשפט (סימן קנ סק"ה).

(ה) תוס' ד"ה א"ל רבינא לרב אשי, בתוה"ד, וקשה דטעמא דבשלש שנים היא חזקה משום דעד שלש שנים מיוחדר אינשי וכו'. הקשה הקצות החושן (סימן קמ סק"ב), הא מה דלא מודהרי אינשי בשטרא אינו משום דסמכי על ראיית חזקת שלש שנים, אלא אדרבא הא דלא מיוחדרי טפי משלש הוא הסיבה לחזקה, והיינו משום דסברי דכיון שיושבין בהשקט ושופי שלש שנים, שוב לא יבוא ערר ומשום הכי לא מיוחדרי. וכתב דמדברי תוס' מוכח דסבירא להו, דחזקת ג' שנים היא תקנת חכמים כדי שלא יפסיד המחזיק, כיון דאינו נזהר בשטרו טפי משלש. ולכך הקשו מה הועילו בתקנתם. וכתב, דהיינו דלא כהרמב"ן בבבא בתרא (מב.), דכתב דטעמא דחזקת ג' שנים משום דמהא דשתק כשראוהו מחזיק מיד איכא ראייה, והא דבעינן ג' שנים היינו לסלק הריעותא דאחוי שטרך.

(ו) תוס' ד"ה האי משכנתא דסורא, אע"ג דהא גופא דהכא אפשר דמשכנתא דסורא הוי שייך שפיר לאקשווי בהאי לישנא. הרמב"ן הוסיף, דאיירי דווקא במשכנתא דסורא, דאילו משכנתא אחריתי אסיקנא לעיל (סז): דכולם אסורים. מיהו הרשב"א כתב, דגם משכנתא דנכייאתא שרי. ואדרבא, מכח הערת התוס' נקט, דאיירי דווקא במשכנתא דנכייאתא.

(ז) גמ', רב יהודה אמר בעל הבית נאמן דאי בעי אמר שכירי ולקיטוי הוא. כתב הרמב"ן, דטעמא דרב נחמן דלא סבירא ליה האי מיגו, משום דלא אמרינן מיגו נגד מנהג המדינה. וביאר בחדושי הר"ן, דהוי כמיגו במקום עדים. ובשיטה מקובצת הביא בשם הר"י מלוניל, דטעמא דרב נחמן דאין זה מיגו, דשכירו ולקיטוי אית להו קלא.

(ח) גמ', יתומים אמרו אנו השבחנו ובעל חוב אומר איביכם השביח על מי להביא ראייה. פירש רש"י ד"ה אנו השבחנו, דאין לבעל חוב במה שהשביחו יתומים כלום. וכתבו הרמב"ן והרשב"א, דשמעינן מינה, דלא גבי בעל חוב שבחא דאשבח יורש, אף דמסיק ביה שעור ארעא ושבחא, ויפה דין היורשים מדין הלקוחות, דמבואר לקמן (בעמוד ב') דאי שוה החוב כשעור ארעא ושבחא, גובה בעל חוב גם מהשבח. אמנם, דעת הרשב"א, דאם היה השדה אפותיקי אין לו בשבח כנגד מה שהוציאו, אבל מה שלא כנגד ההוצאה גובה. ולהרמב"ן, גם אם היה השדה אפותיקי אין לו כלל בשבח שהשביחו, ואפילו מה שלא כנגד ההוצאה. מיהו תוס' לעיל (טו.) ד"ה בעל חוב כתבו, שבעל חוב גובה משבח שהשביחו יתומים כמו שגובה מלוקח, אם שוה החוב כשעור ארעא ושבחא. והא דמבואר בסוגיין, דאין לבעל חוב במה שהשביחו יתומים, משום דהכא איירי שעשה שדה זו אפותיקי, כמבואר בסוף הסוגיא, ואומרים היתומים אנו השבחנו ותן לנו היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות. והתוס' בבכורות (נב.) ד"ה והאמר כתבו עוד, דהא דאין לבעל חוב במה שהשביחו יתומים, היינו משום דלא כתב ליה אבוהון דאקניה, וכל מה שבעל חוב גובה את השבח אינו אלא אם כתב לו הלוח דאקניה. ולפי זה, הוי מצי לאוקמה לסוגיין בלקוחות דלא כתב הלוח

דאקניה, וטוענים הלקוחות אנו השבחנו, ובעל חוב טוען הלוח השביח לפני שהלוח.

דף קי ע"ב

(ט) תוס' ד"ה סבר ר' חנינא למימר בארעא מסלקינן להו, בתוה"ד, משום שהקרקע בחזקת בעל חוב והיינו כשעשה אפותיקי כדמסיק. וביאר הרמב"ן ב' טעמים אמאי לולי דעשה שדה זו אפותיקי, לא היתה הקרקע בחזקת בעל חוב. א. דכיון דהשדה לאו לגוביינא קיימא, הויא בחזקת היתומים. ב. דכיון דמסקינן דבלא שווייה אפותיקי, מצו היתומים לסלקו בזויה, אם כן המלוח יצטרך להחזיר ארעא שעור שבח ליתומים, וממילא חלק זה לאו כמאן דגבי דמי. והמהר"ם ביאר דכוונת התוס' כביאור השני דלעיל.

(י) בא"ד, אם כן הוה ליה כיוור לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות דפשיטא דלא שקיל מגוף הקרקע את השבח. והתוס' הרא"ש תירץ, דרבי חנינא ידע דברי רבי יוחנן דארעא בחזקת בעל חוב קיימא, אבל לא שמיע ליה טעמא דמשום דלגוביינא קיימא הוי בחזקתו, ולכן סבר דאין דינו דווקא באפותיקי, ולהכי לא הוי כיוור לתוך שדה חבירו שלא ברשות, ושפיר אפשר לומר דבארעא מסלקינן ליה.

(יא) גמ', ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא בסוף. בגמ' לעיל (סה.) ילפינן לה מדכתיב "כשכיר שנה בשנה", שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת. והתוס' (שם) ד"ה שכירות כתבו, שאפילו למאן דאמר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וכוותיה קיימא לן, מכל מקום אין משתלמת אלא לבסוף.

(יב) גמ', מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן ואילך מאי אמר רב עובר משום בל תשאה. וכתב הר"ן, דאף דליכא ריבויא אלא בלאו דבל תלין. מכל מקום הוא הדין בשכיר לילה דעובר משום "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש", אינו עובר אלא בוקר ראשון. אבל בשיטה מקובצת כתב, דרק שכיר יום אינו עובר אלא בבקר ראשון. נובביאור מחלוקתם עיין לקמן דף קיא אות טז.

דף קיא ע"א

(א) רש"י ד"ה ושמואל, בתוה"ד, שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום שהיום הולך אחר הלילה. וכתב המהרש"א על דברי התוס' לעיל (קי): ד"ה יצא, דטעמא דאין עוברים משום בל תלין כשנגמר פעולתו בחצי הלילה, משום דלינה אינה אלא בכל הלילה. ועלה כתב רש"י כאן, דכיון דלא יכול לעבור על "לא תלין", עובר משום "לא תבוא עליו השמש". מיהו הבעל המאור (סז: מדפי הרי"ף) כתב, דטעמא דשמואל, דכיון דמסקינן לקמן (עמוד ב'), דאליבא דתנא דידן שכיר שעות מרבינן מ"ואליו הוא נשא את נפשו" וכדפירש רש"י (שם) ד"ה אלא לבצור, והאי קרא נאמר דווקא בשכיר יום, לכך אליבא דתנא דידן דלא יליף שכיר, כל שכיר שעות אינו עובר אלא

באיסורא, ועוד דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה, וכן פסק הרמב"ם (פי"א משכירות ה"ד).

ו' גמ', **מכאן אמרו כל הכובש שכר שכיר**. [צריך עיון לישנא ד"מכאן אמרו", הא לא ילפינן לה מרישא דברייתא]. וביאר הר"ן, דאחר דאפילו בשכר שעות עובר, אם כן בכל שכירות שבעולם עובר על חמישה שמות. ועיין בפני והושע שביאר באופן אחר.

ז' גמ', **אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא**. ופירש רש"י ד"ה שם שכירות, כולוהו בחד ודאי לא משכחת לה, אלא הכי קאמר עבירות כל השמות הללו בשם שכירות הן, יש מהן בשכירות לילה ויש מהן בשכירות יום. מיהו הרמב"ם (פי"א משכירות ה"ב) סתם, וכתב, כל הכובש שכר שכיר עובר בארבע אזהרות ועשה. וביאר המגיד משנה, דסבר, דשכיר יום עובר גם בשל לילה, ושל לילה גם בשל יום. וביאר הלחם משנה, דהיינו דאמרינן בגמ', שם שכירות אחת הוא, דכיון דכולהו שכירים ניהו, כולוהו עברי בכל הלאוין. ובכסף משנה (שם) כתב בכונת הרמב"ם, דאם כבש השכר גם ביום וגם בלילה, יעבור על כל הלאוין, דכששקעה החמה יעבור על "לא תבא עליו השמש", וכשזרחה היום יעבור על "לא תלין", והיינו כשאינו רוצה מעיקרא לפרועו, אבל מי שדעתו לפרועו ורק אינו רוצה ליתן לו עכשיו, אינו עובר אלא על לאו אחד. מיהו בבית יוסף (סימן שלט) סתם כהמגיד משנה.

ח' גמ', **רבא אמר זהו גזל זה הוא עושק ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין**. כתבו התוס' לעיל (סא). ד"ה לעבור, דלוקה על כובש שכר שכיר, ולכך שייך לומר דהתורה ריבתה ב"לאו" על אותו מעשה, אבל אם לא היו לוקין לא שייך להרבות לאוין כדי שיעבור בשניים. מיהו ברמב"ם (פ"ז מגזילה ה"א) כתב, דאין לוקין על לאו זה, שהרי הוא חייב לשלם. וכן כתב התוס' הרא"ש, דאיסור לאו קאמר, אבל ליכא מלקות, משום דהוי לאו הניתק לעשה.

דף קיא ע"ב

ט' תוס' ד"ה מאחריך פרט לאחריים, בתוה"ד, ועוד תימה אמאי איצטריך למיכתב גר צדק מגר תושב נפקא דכ"ש גר צדק. והתוס' הרא"ש תירץ דדרשא דגר צדק אסמכתא בעלמא היא, ואינה דרשא גמורה, ד"גרך אשר בשערך" חדא מילתא היא, ואין לעשות ממנו שתי דרשות. [ולכאורה מוכח כן מהא דרבי יוסי דלא יליף "שכיר שכיר", ומכל מקום אינו ממעט גר צדק מלאו ד"בל תלין" ועל כרחך דלא בעינן פסוק מיוחד. (א.ל.).]

י' תוס' ד"ה מגרך זה גר צדק, בתוה"ד, וי"ל דשאני הכא דכתיב מאחריך דמשמע ממובחר שבאחריך אי נמי מאחריך ולא כל אחריך. והתוס' הרא"ש הקשה, דאם כן לישתוק מ-"מם" דמאחריך, ומגרך.

יא' גמ', **מנין לרבות בהמה וכלים ת"ל בארצך כל שבארצך**. כתב התוס' הרא"ש בשם רבנו מאיר, דשכירות קרקע אינו עובר עליו, דדרשינן "כל שבארצך ולא ארצך". והוסיף, דמסתבר טעמיה, דלא מרבינן אלא בהמה

משום האי לאו, ואפילו בשכיר שעות דלילה. [ומתבאר מדבריו, שאם נתרבה שכיר שעות בקרא דשכיר יום, לא אמרינן דהוא הדין בשכיר לילה, והיינו דלא כדברי הריטב"א לקמן (אות טז), דאפשר ללמוד שכיר לילה משכיר יום. ודומיא למה שנחלקו הראשונים לעיל (קי: אות יב) אם אפשר ללמוד דשכיר לילה נמי אין עוברים עליו אלא בבוקר ראשון, אף דקרא דילפינן מיניה הוא דווקא בשכיר יום. ועיין עוד לקמן עמוד ב' אות טז].

ב' גמ', **לא צריכא דאמר להו שכרכם על בעל הבית**. כתב הנמוקי יוסף (סז: מדפי הרי"ף), דמלשון הרי"ף, דכתב, "אבל אי לא אמר להו הכי השליח עובר", נראה למידק, שאם שכרו סתמא, שלא אמר לו שכרך עלי ולא על בעל הבית, שכרו עליו, דשליח הוא ששכרו. אבל בשיטה מקובצת בשם הרמ"ך כתב, דכל היכא דלא אמר שכרכם עלי, הוה כמו שאמר שכרכם על בעל הבית, ואינו עובר. מיהו כתב הטור (סימן שלט ס"ז) בשם הרא"ש, דאם הפועלים הכירו שעובדים בשדה שאינו של השליח, אף לדעת הרי"ף אין השכר על השליח ולא יעבור בלאו.

ג' גמ', **שם**. הקשה התוס' רי"ד, אמאי לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו. ותירץ, דכי חזו פועלים לבעל הבית כדמוגר לה, סמכו דעתייהו דליפרענהו ביומא, אבל כי לא חזו ליה לא סמכו דעתייהו דליפרענהו לאלתר, אף דסמכו דעתייהו דלפרענהו. ובריטב"א (המיוחסים) תירץ, דשמא לא אמרינן שלוחו של אדם לחובתו. וביאר בחזון יחזקאל (פי"ה הל"א), דמצי למיטען לשליח שהוא היה מתנה שלא ישלם בזמן, דבכהאי גוונא מותר, ולתקוני שדרתיך ולא לעוותיה.

ד' גמ', **מידע ידעי דאימא דשוקא סמיך להו אבל משום כל תשהה ודאי עבר**. פירש רש"י ד"ה אבל, דעובר משום כל תשהה מיום השוק והילך. והרמ"ך כתב, דאם שכרם סתם, ולא הודיעם דסמיך אימא דשוקא, עובר משום כל תשהה. והקשה, דאם אין לו כסף, למה עובר משום כל תשהה, ולרש"י ודאי נחא. ובנמוקי יוסף (סז: מדפי הרי"ף) הוסיף, דכיון דידועים הפועלים שסומך על יום השוק, אף אם יש לו מעות עכשיו אינו עובר עד שיגיע יום השוק, ומיום השוק עובר משום כל תשהה. והר"ן (לעיל קי:) כתב, דגם בכהאי גוונא אינו עובר משום כל תלין בבוקר ראשון, מכל מקום אינו עובר בבוקר שני, וכדמבואר בגמ' (שם) דלאו דכל תלין אינו אלא בבוקר ראשון.

ה' גמ', **אמר לך רב תנאי היא וכו'**. כתב הרא"ש (סימן מג), דמסקינן, דמתניתין מוקי לה רב לצדדין. ותמה בהגהות הגר"א (שם אות א), הא לאחר שהעמיד רב סיפא דמתניתין כיחידאי, רישא דמתניתין דכתיב שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום, נמי אוקמינן כיחידאי, וחזר בו ממה שפירש דלצדדין קתני. והמהרש"ל כתב, דמדלא קאמר רב "אלא" תנאי היא, משמע כדברי הרא"ש דרב לא חזר בו. וביאר התוס' יו"ט במשנה, דהרא"ש ביאר, דבמתניתין מובאים שתי התנאים, דרישא דלצדדים קתני רבי יהודה היא, וסיפא אינה אלא כרבי שמעון. ולהלכה פסק הרא"ש כרב דהלכתא כרב

וכלים שעושים בהם מלאכה דומיא דשכיר. וכן פסק בשולחן ערוך (סימן שלט ס"א) בשם יש אומרים.

(יב) רש"י ד"ה גר תושב, יש בו משום ביומו תתן שכרו וכל שכן משום לא תעשק שכיר דבגויה כתיב בשערך. תמה הריטב"א, על הא דמבואר ברמב"ם (פ"א משכירות ה"א) דאין בגר תושב שום לאו. וכן תמה בתוספות הגרע"א במשניות דידן.

(יג) גמ', כי עני הוא מי שהן באין לידי עניות ועשירות יצא בהמה וכלים שאינם באין לידי עניות ועשירות. הקשה הרש"ש, מאי טעמא בעי מעוטי מהאי דרשא בהמה וכלים, סוף כל סוף בעליהן באין לידי עניות ועשירות, ושפיר טפי למדרש מן "ואליו הוא נושא את נפשו" דכתיב בתריה, דדריש לקמן (קיב). מפני מה עלה זה בכבש כו' ומסר את עצמו למיתה, דלא שייך בבהמה וכלים, ולקמן אמרינן דרבי יוסי ב"ר יהודה אית ליה האי דרשה. ובפני יהושע פירש, ד"כי עני הוא" לא שייך אלא בשכיר אדם, שדרך העני להשכיר עצמו לשכיר יום ולשכיר לילה, מה שאין כן בעשיר. אבל לענין בהמה וכלים לא תליא בעניות ועשירות, דאדרבה העשיר יש לו הרבה בהמה וכלים להשכירם יותר מהעני.

(יד) גמ', ותנא קמא דמאחיק האי רעך מאי עבדי ליה וכו' ורבי יוסי ברבי יהודה האי לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר מאי עביד ליה. הובא במסורת הש"ס דיש גורסים, דקושיא קמייתא קשיא בין לתנא קמא בין לרבי יוסי ברבי יהודה. והרמב"ן והתוס' הרא"ש כתבו, דעדיפא לגמ' לאקשווי מ"רעך" על תנא קמא, דמהא נסתרת שיטתו לגמרי, דהא איהו מרבה גר תושב לכל האיטורים, ותיבת "רעך" סתרה לה, מה שאין כן לרבי יוסי ב"ר יהודה גר תושב באמת פטור, אלא דקשיא שהפסוק מיותר. וכמו כן קושיא בתרייתא, מתיבת "אתך" דאתי לרבוויי בהמה וכלים, דסותר לרבי יוסי ברבי יהודה שפוטור, מה שאין כן לתנא קמא קשיא דוקא אמאי בעינן קרא לרבוויי, הא ידעינן לה ללא קרא, מגזירה שווה ד"שכיר שכיר". והמהרש"א כתב, דלרבי יוסי ברבי יהודה אין להקשות מתיבת "רעך", כיון דבעינן קרא למעט גר תושב, כדי שלא נרבהו מתיבת "אתך". ומאי דלא אקשי בגמ' אתנא קמא מאי ילפינן מ"אתך", דאפשר דהתנא קמא יליף להגזירה שווה ד"שכיר שכיר", ולכך בעינן "אתך" למעט גר תושב. ועיין בפני יהושע.

(טו) תוס' ד"ה לבצור אשכול אחד, היינו שכיר שעות נראה לר"י וכו'. בריטב"א (החדשים) פירש עור, דאפילו דשכרו פחות משוה פרוטה איכא גזרת הכתוב שעובר משום בל תלין.

(טז) גמ', ואידך מואליו הוא נושא את נפשו נפקא. הקשה הריטב"א (החדשים), דלתנא דמתניתין דלא יליף "שכיר שכיר", איצטריכו תרווייהו לבצור אשכול אחד, אחד לשכיר יום ואחד לשכיר לילה. ותירץ, דהא דהבוצר אשכול אחד הוא בכלל שכיר גלוי מילתא בעלמא הוא. וכן כתב הרש"ש כאן.

(יז) גמ' שם. עיין לעיל (בעמוד א' אות א) שהבאנו דברי הבעל המאור,

דביאר, דכיון דכל מאי דמרבינן לשכיר שעות אינו אלא בשכיר יום, לכך סבר שמואל דגם שכיר שעות דלילה אינו עובר אלא משום ביומו תתן שכרו. ועיין לעיל (בדף קי: אות יג) דהבאנו, דנחלקו הראשונים בכגון דא, האם צריך רבוי מיוחד ללמוד הדינים הנלמדים בלאו אחד, לרבות אותם בלאו השני. ונראה דנחלקו האם ב' הלאוין ענינם אחד, אלא דנחלקו לשני זמנים. או, דמדחילקה התורה לשני לאוין, אם כן הוו שני לאוין מיוחדים, חדא לשכיר יום, וחדא לשכיר לילה. ויש להמתיק הדברים, לפי דברי המלבי"ם (דברים פרק כד טו). קמו, אקרא דביומו תתן שכרו), דכתב, דהא דחילקה התורה שכיר יום ושכיר לילה לשני לאוין, היינו דאין ענינם שווה, דשכיר לילה הוה בדרך כלל איש עני, שצריך לעבוד גם בלילה, מה שאין כן שכיר יום. ולכך מצינו לפי הנך ראשונים שהחמירה התורה בכמה ענינים יותר בשכיר לילה מבשכיר יום].

(יח) רש"י ד"ה המחזהו, נתקו מאצלו, והעמידו אצל חנוני שהיה פועל צריך לקנות פירות מחנוני. ומשמע דמה שיכול להמחות וליפטר בכך מלאו דבל תלין, אינו אלא אם הפועל מסכים לכך. וכן מבואר ברמב"ם (פי"א משכירות ה"ד), דכתב דאם המחזהו אצל אחר וקיבל, אינו עובר. מיהו בבית יוסף (סימן שלט ס"ו) דייק מדברי הטור, שהבין בדעת הרמב"ם, שצריך שיהיה על דעת החנוני, אף שהוא בעל כורחו דפועל.

דף קיב ע"א

(א) גמ', ת"ר לא תלין פעולת שכיר יכול אפילו לא תבעו ת"ל אתך לדעתך. כתב היראים (סימן קלח), דאף דנתמעט מלאו ד"בל תלין", מכל מקום יעבור בלאו ד"לא תבוא עליו השמש" גם אם לא תבעו. נולכאורה אינו אלא לשיטת הבעל המאור שהובא (לעיל קיא אות א), דלאו ד"בל תלין" וד"לא תבוא עליו השמש" הוו לאוין חלוקים, אבל לראשונים שפרטי הדינים שנתגלו בלאו אחד, הרי הם כאילו נכתבו בלאו השני, כיון שענינם שווה, לא יעבור גם בלאו ד"לא תבוא עליו השמש" אם לא תבעו].

(ב) גמ' שם. לכאורה נראה לבאר, דמה שאינו עובר על לאו ד"בל תלין" בלא שתבעו, היינו משום דבל תלין ניתן למחילה. וברור שמה שמוחל היינו על התשלום לעת הזו שאמרה התורה, אבל אינו מוחל לו על עצם החוב, דהיינו דאף שאינו גוזל, ולכאורה אינו עובר בלאו ד"עושק שכר שכיר", מכל מקום מה שמעכב שכרו הרי הוא פוגע בו, משום שיש לאדם נייח נפש אם מקבל שכרו מיד].

(ג) גמ', יכול אפילו אין לו תלמוד לומר אתך שיש אתך. הרא"ש (סימן מג) הוסיף פירוש מעות. וביאר הפלפולא חרפתא (אות א), דהוא משום דפריעת הפועל בזווי. ובריטב"א (החדשים), נמי ביאר, דאם יש לו מטלטלין, אינו חייב למוכרם, אבל אם יש לו אוכלים או כלים העומדים למכירה חייב למוכרם. ומדברי המגיד משנה (פי"א משכירות הי"ד) מבואר, דגם בכהאי גוונא אינו עובר.

(ד) גמ', יכול אפילו המחווה. עיין לעיל (קיא אות יז).

(ה) גמ', יכול אפילו המחווה אצל חנוני ואצל שולחני ת"ל אתך ולא וכו'.
ובתוספתא (פ"ו ה"א) איתא, המחווה אצל חנוני ואצל שולחני הן עוברים
עליה והוא אין עובר עליו.

(ו) תוס' ד"ה חוזר עליו, בתוה"ד, והשתא מוכח דמחילה אינה צריכה קנין
דעל כרחק הכא בלא קנין איירי דקנין לא שייך אלא כשפטר לגמרי בהדיא.
וביאר התוס' הרא"ש, דכוונת התוס' לומר, דאי איירי בקנין, פשיטא דאינו
חוזר, דכיון שהקנה לו לפוטרו נתכווין, אפילו לא יתן לו השולחני, דאי
לפוטרו כשיתן לו השולחני, להא לא בעינן קנין דהא כבר נפרע. ובחידושי
הריטב"א (המיוחסים) דחה ראיית התוס', דשאני הכא דלאו מחילה גמורה
היא, שהרי יש לו שכרו על החנוני, וכיון שאינו מפסיד בדבר, אף שפטר את
בעל הבית, לא צריך קנין, דבלב שלם פוטרו.

(ז) בא"ד, וכן משמע בפרק קמא דקדושין דמחילה אינה צריכה קנין גבי עבד
עברי דקאמר למזה לי שטרא לימא ליה באפי תרי זיל וכו'. משמע, דאי לאו
דגופו קנוי היה יכול למחול ובלא קנין איירי. ותוס' בקדושין (טז). ד"ה אמר
רבא דחו הראיה, משום דכיון דהעבד מוחזק בגופו אין לך קנין גדול מזה.

(ח) בא"ד, דמחילה אינה צריכה קנין. ונסתפק המחנה אפרים (זכיה מהפקר
סימן יא) אי מחילה היא סילוק או הקנאה. ונפקא מינה אם מהני מחילה בעל
כורחו דלווה. והוכיח מתוס' קידושין (יט). ד"ה אומר אדם, דמחילה היא
סילוק בעלמא. אמנם מהריטב"א בקדושין (טז). הוכיח, דמחילה הקנאה היא
ולא סילוק. וכתב הקובץ שיעורים (קידושין אות קכג), דמוכרח לכאורה
מתוס' דידן דמחילה אינה הקנאה אלא סילוק, דאי מחילה היא סילוק מדוע
יש לומר דבעי קנין. ועיין בקהילות יעקב (סנהדרין סימן ה).

(ט) גמ', אומן קונה בשבח כלי והלואה היא. הקשה התוס' רי"ד, היכי אמרינן
דאי אומן קונה הוא הלואה, והא איתא בבבא קמא (צט), דאם אומן קונה
בשבח כלי יכול האומן לקדש על ידי השבח, ולא הוא מקדש במלוה דאינה
מקודשת. ותיירך, דהכא אמרינן דהוי הלואה משום שכשמוחזר לו טליתו
הוי כאילו מוכרה לו, מפני שאומן קונה בשבח כלי, ומאמין לו מעותיו, וכל
מה שאדם מוסר לחבירו ומאמין לו, הוי הלואה ולא שכירות, ואינו עובר
בבל תלין על הקפת המקח שהיא הלואה, כי אם על הקפת השכירות.

(י) גמ', שם. בקצות החושן (סימן שו סק"ד) לאחר שהוכיח דאפילו אי "אומן
קונה בשבח כלי" אינו קונה אלא בשבח ולא בגוף הכלי. הקשה, דאם קונה
לשבח קנין ממש וכשלו הוא, כיון דלית ליה לבעל הבית בהאי שבחא,
בגוונא דהשבח שוה יותר מדמי שכירות, היאך מסלק ליה בפחות מערך
השבח, ואיך יכול לסלק מהשבח אם לא ירצה למכור לו. וליכא למימר
שהבעל הבית קנה ממנו השבח בשעה שפסקו על המלאכה, דהא הוי דבר
שלא בא לעולם. ולכן כתב, דנראה דודאי האי שבחא דבעל הבית הוא, והא
דאומן קונה בשבח כלי אינו קנין גמור להיות כשלו ממש, אלא קצת קנין
הוא דאית ליה בגויה לקדושי אשה, כמו בעל חוב דקונה משכון לקדושי

אשה, אף דהלוה יכול לסלקו בעל כרחו. והוסיף לבאר (בסימן עב סקכ"ג),
דהא דמבואר דאם קונה אינו עובר ב"בל תלין", היינו משום דכיון דיש
לאומן קנין בכלי כנגד שכרו, תו ליכא בל תלין אפילו מחזיר לו הכלי אחר
כך.

(יא) גמ', נתנה לו בחצי היום משקעה עליו החמה עובר משום בל תלין.
כתב בשיטה מקובצת, דבל תלין לאו דווקא, דבשכיר יום עוברים משום "לא
תבא עליו השמש". [ועיין לעיל קיא אות ז, שיטת הרמב"ם שעוברים בכל
הלאוין בכל גוונא דשכירות].

(יב) רש"י ד"ה דאגרא לביטשי, בתוה"ד, אלא בשכירות בין ישיבין ובין לא
ישיבין שכרו. ופירש רש"י בבבא קמא (צט). ד"ה לבטושי דהתנה עמו סכום
דדריכות כל דריכה במעה, דשכיר יום הוא ולא קבלן דליקני בשבחא. והקשו
עליו תוס' (שם) ד"ה דאגריה לביטשי דמכל מקום, כיון דהוא קבלן ולא שכיר
יום, אמאי לא יעבור משום בל תלין. עוד כתבו (שם), דהא דלא אוקמינן
ברייתא דידן בשכיר יום, משום דקתני וגמר והודיעו, ובשכיר יום לא שייכא
הודעה.

דף קיב ע"ב

(יג) גמ' אי הכי אפי' עבר זמנו נמי וכו'. כתבו התוס' שבועות (מה:): ד"ה אי
הכי, דאף דהכא לא שייך הלשון אי אמרת בשלמא, מכל מקום אין לחוש,
דעדיין לא פירש שום טעמא. וכתב במהרש"א (שם), דהטעם שלא הקשו
תוס' להאי קושיא אפירכא דקציצה, משום דלענין קציצה פשיטא שיש
לחלק בין טעם דכדי חייו, לטעם דטרוד בפועליו, וכמו שפירש הר"ן (להלן),
אבל לענין הפירכא דעבר זמנו, אין לחלק בין הטעמים, ולכן הקשו תוס' על
הלשון "אי הכי". ועיין שם שהביא דברי מהר"י בן לב, שפירש לדברי התוס'
באופן אחר, ודחה דבריו. מיהו הר"ן בשבועות (כה:; מ. מדפי הרי"ף) פירש,
דקושיית הגמ' אינה אלא לטעמא דבעל הבית טרוד בפועליו, וביאר,
דבשלמא אי טעמא משום כדי חייו דשכיר, שפיר אמרינן דהיינו דווקא בשכר
של אותו היום, אבל לאחר זמנו שאין כאן שכר יום ביומו ליכא למיחש
למידי, אלא השתא דאמרת דטעמא משום דבעל הבית טרוד בפועליו, גם
לאחר זמנו טרוד בהם.

(יד) תוס' ד"ה שכיר בזמנו נשבע ונוטל, בתוה"ד, תימה דהיכי נאמן במיגו
דהא מפרש בגמ' דטעמא דשכיר נשבע ונוטל וכו'. והתוס' יבמות (קיד:): ד"ה
מי אמרי' תירצו, דנהי דטרוד בפועליו, מכל מקום נחשב קצת שקרן במה
שטוען דרך ודאי שפרעו, ולכך יש להאמינו במיגו. והתוס' הרא"ש שבועות
(מה:): תירץ, דכיון דאם היה לבעל הבית שום ספק, ומשום הכי היה רוצה
להפקיע השכר, יותר ברצון היה טוען לא שכרתיך מעולם, ממה שהיה טוען
נתתי לך שכרך, משום שהעולם תולים שבעל הבית טרוד בפועליו.

(טו) תוס' ד"ה שקלוה, בתוה"ד, וי"ל וכו' הוי לן לחיוביה בעל הבית שעליו
לשלם שהרי אם מודה מקצת הוא נשבע. והרמב"ן כתב, דשבועה זו הוי כעין

זמן. אבל שיטת הרמב"ם (פ"א משכירות ה"ו), דלעולם נאמן יום אחרי תביעתו, ואם מביא עדים שתבעו יום לפני זה, נשבע ונוטל. ואם הפסיק לתבוע אינו נאמן. וטעמא דמילתא דחיישינן דאיהו נמי שכח ולכן לא תבע.

ד) מתני', היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד. פירש רש"י ד"ה נוטל, דכוונת מתנייתין כדמפרש ואזיל, שלקח מחרישה וכו'. והקשה הרשב"א, שלשון המשנה משמע שאיירי במין אחד. ולכך ביאר דמיירי בשני כלים מאותו המין, כגון שני כרים, והלוה צריך לאחד מהם, שביום לוקח שניהם ומחזיר אחד בלילה.

ה) גמ', אמר שמואל שליח בי"ד מנתח נתוחי אין אבל משכוני לא. הקשה הנמוקי יוסף (סט. מדפי הרי"ף), הא קיימא לן בבבא קמא (כו.) דעביד איניש דינא לנפשיה. ותירץ בשם ר"ת, דהתם היינו שמכיר כלי שלו ביד אחר, אי נמי, כשבא בתורת גבייה, אבל הכא מיירי שבא בתורת משכון. ולפירוש רבינו תם, ביאר הרא"ש (סימן מו), איך לשמואל אפשר להוציא הלוואתו מאיש אשר לא מוצאים במה למשכנו מחוץ לביתו, דהא לשיטתו היכא דרוצה לגבות חובו, יכול שליח בית דין ליכנס לביתו ולמשכנו. עוד תירץ שם, דשרי לכופף ללוה שיכנס לביתו ויוציא לנו משכונו. ובטור (חושן משפט סימן צו) כתב בשם הרמ"ה, דכל דינא דשמואל אינו אלא אם מוצאים במה למשכנו, אבל בלאו הכי שרי ליכנס לביתו. וברמב"ם (פ"ד ממלוה ולוה ה"ב) משמע, דבכל גווני אין נכנסים, ואין אפשרות אלא לכופו על ידי חרם.

ו) גמ', ובעל חוב אפילו נתוחי נמי לא גזרה שלא יכנס לביתו ליטול משכונו. ובתוס' ד"ה אימא, כתבו דמכאן מוכח, דדינא דשמואל אינו אלא מדרבנן, ומדאורייתא מותר גם לבעל חוב לנתוחי בחוץ. אמנם הלחם משנה (פ"ג ממלוה ולוה ה"ד) הוכיח שדעת הרמב"ם (שם), דלשמואל אסור מדאורייתא. וכן ביאר הסמ"ע (סימן צו סק"ו), דמשמע ליה דלא יכנס אל ביתו לאו דווקא, ורק שליח בית דין דנתרבה מ"בחוץ תעמוד" מותר למשכנו בחוץ. והא דמוכרח בגמ' דידן דהווי מדרבנן, ביאר התוס' יו"ט, דהיינו טעמא דקרא.

ז) גמ', מתיב רב יוסף לא יחבול ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל וכו' אלא לאו שליח בית דין. הקשה התוס' רי"ד, אמאי לא נאמר דהאיסור הוא כשמשכנו בחוץ, דהרי ודאי דגם עובר היכא דמשכנו בחוץ, ואף דלקמן (בעמוד ב') אוקמינן בגמ', האי קרא לתנא דלא סבירא ליה כשמואל, לשליח בית דין שממשכן בפנים, מכל מקום בודאי דגם בחוץ עובר, ואם כן לשמואל דסבירא ליה התם כתנא האחר, יכול לאוקמיה כשממשכנו בחוץ. ותירץ, דלפי שיטתו השיבו, דאפילו לדידך דמשמע לך בפנים, מצינא לאוקמיה בבעל חוב. והא דהמקשה הבין כך, היינו כמו שפירש רש"י ד"ה חבילה, דמשמע מתוך הבית, דרחיים ורכב בגו ביתא שכיחי. ועיין ר"ן לקמן (עמוד ב') ד"ה תנאי היא.

דף קיג ע"ב

ח) גמ', ונותן מטה ומטה ומצע לעשיר מטה ומטה ומפץ לעני. הקשה הרא"ש

שבועה דאורייתא, דאלימא טענתיה דשכיר, הואיל ואיכא עדים ששכרו ונתחייב לו, ועדיין הוא בתוך זמנו. ועוד, דשכיר דייק טפי, ובעל הבית לא דייק כוליה האי, או משום טרדא או שהשכיר נושא נפשו על שכרו, והוה להו לרבנן לתקוני שישבע בעל הבית.

טז) תוס' ד"ה טרוד בפועליו הוא, בסוה"ד, ולא פלוג בין אם יש לו פועלים הרבה בין אין לו. כתב הנמוקי יוסף (סח: מדפי הרי"ף), דטעמא דלא חילקו בין פועל אחד לרבים, משום דלאו דווקא טרוד בפועליו, אלא משום דטרוד בעסקיו, וכן איתא בירושלמי (ריש פרק ז' דשבועות).

יז) גמ', אי הכי אפילו קצץ נמי. משמע, דאי טעמא דשכיר נשבע משום כדי חייו, לא היתה הגמ' מקשה, למה בקצצה לא אפכוה אשכיר. וביאר הר"ן, דבשלמא אם שכיר נשבע משום כדי חייו, היינו טעמא דהיכא שנחלקו בקצצה לא תקון, דבכהאי גוונא ליכא משום כדי חייו, דמסתמא פלוגתייהו דשכיר ובעל הבית בקצצה אינו אלא דבר מועט, כיון ששכרן של פועלים ידוע הוא, ובמאי דמודה ליה בעל הבית מצי חיי. אלא אי אמרת דהאי דעקרוה מיניה משום דטרוד בפועליו הוא, אפילו קצץ נמי.

יח) תוס' ד"ה שתיים קצצת לי, בתוה"ד, דבלא שבועה אינו יכול ליפטר כיון שמודה במקצת. בנמוקי יוסף (סח: מדפי הרי"ף), כתב, בשם רוב הראשונים, דגם אם הבעל הבית כפר בכל, כגון שאומר לא קצצתי אלא אחת ונתתי לך, אי נמי באומר הילך, חייב לישבע. וטעמא, משום שהשכיר מסר נפשו על שכרו ואין פוטרים אותו בכדי. ובתוס' ד"ה אי הכי, פליגי עלייהו, לשיטתם הכא.

דף קיג ע"א

א) תוס' ד"ה השתא, בתוה"ד, במודה במקצת אמאי אין בעל הבית נשבע דרמי אנפשיה ומידבר שלא ישבע לשקר. ובמהרש"א העיר, למה לא הקשו התוס' גם על כופר הכל, למה לא ישאירו השבועה לבעל הבית ויזכור מחמת השבועה. ותירץ, דתוס' סברי, דודאי משום שבועה דרבנן לא יזכור, אבל שבועה דאורייתא לא גרע מבל תלין. מיהו התוס' הרא"ש הקשה בהדיא גם מכופר הכל. ותירץ עוד, דכיון דהבעל הבית כבר כפר, לא יזכור בשביל הלאו, ורק אי אכתי לא כפר, אמרינן דמחמת הלאו נזכר.

ב) תוס' ד"ה וכי שכיר עובר משום כל תגזול, וא"ת בעל הבית נמי אית ליה חך חזקה שאינו עובר בכל תגזול. התוס' הרא"ש תירץ, דלבעל הבית אין כל כך "לא תגזול", שאם לא יתן היום מחמת שכחה יתן למחר, אבל שכיר יום אם יטול שלא כדין עובר מיד משום "לא תגזול". והרמב"ן כתב, דליכא קושיא כלל, משום דאפוישי לאוין לאו חזקה היא, ובעינן חזקה אחרת דהיינו שאין שכיר משהא שכרו.

ג) גמ', כנגד אותו יום של תביעה. כתב הנמוקי יוסף (סח: מדפי הרי"ף), דשיטת הרי"ף (שם), דאם תבעו כל זמנו יכול לתובעו במשך יום שלם אחר זמנו, אבל לאחר מיכן אינו נאמן אף אם יש עדים שתבעו עוד פעם לאחר

דכתבו התוס' בבא קמא (צג:) ד"ה רבי שמעון, והר"ן בסוכה (ג. מדפי הרי"ף), דכל היכא דאמרינן רבי פלוני ופלוני אמרו דבר אחד אין הם שוים לגמרי בדבריהם. אם כן מאי מקשינן דרשב"ג לא מצי סבר דמוכרים לו מאי דלא חזי ליה, הא איכא למימר דאף דסבירא ליה דכל בני ישראל בני מלכים הם מכל מקום לא סבירא ליה כרבי ישמעאל ורבי עקיבא דלא מוכרים אצטלתא דלוה אף ששוה אלף זוז. נולכאורה יש לומר דלפי פירוש הרמב"ן המובא באות הקודמת, דהגמ' הוכיחה שאי אפשר לומר שרשב"ג פליג ארבנן בסברא דכל ישראל בני מלכים, דהרי איהו גופיה אית ליה להאי סברא במקום אחר. אמנם שאלת הרש"ש לשיטתו שפיר, דהא לא ביאר ההוה אמינא, כראשונים. (א.ל.).

דף קיד ע"א

(א) גמ', אבעיא להו מהו שיסדרו בבעל חוב. מבואר ברש"י לקמן ד"ה ואידך, דתנא קמא ורשב"ג פליגי האם מסדרים לבעל חוב. ולשיטתו, ביארו הרמב"ן והר"ן, דנסתפקה הגמ', האם הלכה כתנא קמא או כרשב"ג. מיהו תוס' ד"ה מהו, כתבו, דתנא קמא נמי מצי סבר דאין מסדרים לבעל חוב, ומכל מקום נראה מדבריהם דספק הגמ' האם להלכה דמסדרים או לא. אבל התוס' רי"ד (הסובר כתוס') ביאר, דשאלת הגמ' האם לרבנן מסדרים או לא.

(ב) תוס' ד"ה הקדש שאין, בתוה"ד, ויש לומר דמה לערכין שהם קלים. הקשה המהרש"ל, דאם ערכין קלים, מאי קשיא לגמ' להלן, שיסדרו בבעל חוב מקל וחומר מערכין. ותירץ, דאין ערכין קלים אלא לגבי הקדש, אבל לא מבעל חוב. ובמהרש"א תירץ, ששאלת הגמ' להלן, אינה אלא אליבא דרבי יוחנן, דסבירא ליה דמסדרים בהקדש כדרך שמסדרים לערכין מהקישא, ואם כן אי אפשר לפרוך מה לערכין שהם קלים, ולכן מסדרים, דהקדש יוכיח שאין לו הקולות שמצינו בערכין ומכל מקום מסדרים. וברש"ש הקשה, אמאי לא תירצו תוספות דערכין קלים דנדון בהשיג יד.

(ג) תוס' ד"ה מה ערכין שאין מחזירין מסדרין, וא"ת כיון שמסדרין ומניחין לו שעור המפורש במשנה אם כן מה חזרה וכו'. הקשה בחכמת מנות, אמאי לא הקשו אדלעיל מינה דמיבעיא לן אי מסדרים לבעל חוב, דאם מסדרים למה מחזירים. ותירץ, דלעיל אפשר לפרש כמו שפירש רש"י ד"ה שמחזירין, שמחזירין כל ל' יום, ומסדרים היינו שאין מוכרים לאחר ל' יום. אבל הכא דקאמר מה ערכין שאין מחזירים מסדרים, על כרחך מסדרים היינו כיון דאין מחזירים.

(ד) בא"ד, ואור"ת דכשנוטל ממנו בתורת פרעון וכו'. היינו כדברי הרא"ש שהבאנו לעיל (קיג: אות ח), לחלק בין גובה לשם משכון או גובה לשם פרעון, ולא כדברי הרמב"ם (שהובא שם) דשייך סידור גם בגובה לשם משכון. ובנמוקי יוסף (סט: מדפי הרי"ף) תירץ, דגם בערכין שייך חזרה אם עבר ומשכנו באיסור דבר שמן הדין צריך לסדר, או שהמערין נתן מרצונו, או בחפצים שיכול להשתמש ביותר זולים כגון אצטלא בת מאה מנה. דהיינו

(סימן מז), דאם אין ממשכנים מטה, קשיא מתניתין דמבואר דמחזיר לו את הכר בלילה, והלא כר היינו מטה, ומה שייך חזרה אם מעיקרא אין נוטלים. ואין לומר, דאיירי באותם שאין צריכים להם, דאם כן גם להחזיר אין צריך, כדמבואר לקמן בגמ'. ותירץ בשם ר"ת, דקרא דהשבת העבוט, מייירי בגוונא שאין המלוה נוגשו לפרעון אלא שרוצה להבטיח כספו, וכהאי גוונא אין מסדרין, אלא נוטל ממנו הכל, ומחזיר. והברייתא איירא כשנוטל לשם פרעון, דלמאן דאמר מסדרין אין לוקח המטה, ולפי זה לא קאי "ונותן וכו'" על שליח בית דין. אמנם הכסף משנה (פ"ג ה"ו), הכריח מדברי הרמב"ם (שם) דפליג על הרא"ש דאוקים לברייתא כשגובה לשם פרעון, והקשה דאיך יתירץ לקושית הרא"ש. ותירץ, או דמתניתין איירא כשמשכנו באיסור, או שהלה מסר מרצונו, או דיש לחלק בין מצע לכר שאינו נצרך כמצע.

(ט) תוס' ד"ה מטה ומטה, בסוה"ד, משום דהתם קודם שנשאת לו לא היה לה אלא חדא מטה. הקשה המהרש"א, אמאי פסיקא ליה התם לדבר באשה דלא חשה לדשמואל [דהכא דבעינן שתי מיטות] קודם שנשאת. והביא, שבנמוקי יוסף (סט: מדפי הרי"ף) תירץ בשם תוס' בלשון אחר, דהתם מייירי שנשאת לעני שבישראל דלא היה לו אלא מטה אחת. וכוונתו, דאף דבגמ' דידן מבואר שגם עני שבישראל יש לו שתי מטות, מכל מקום התם דמוקמינן בגמ', באשה שנשאת לעני, משמע ליה דבעי לאשמועין דינא דאשה שנשאת לעני שבעניים, אין לו אלא מטה אחד. וכן כתב התוס' הרא"ש כאן.

(י) גמ', אבל לא לאשתו ולא לבניו ולבנותיו. פירש רש"י ד"ה לו, משום דהחייבהו כתיב, ולא לאשתו ולבניו, ולא הוטל על המלוה להחיות בני ביתו. ובפרק שום היתומים (כו.) נדרש מהא דכתיב בערבך הוא ולא אשתו ובניו. ובנמוקי יוסף (סט: מדפי הרי"ף) הוסיף בשם שו"ת הרי"ף ובשם הרמב"ם (פ"א ממלוה ה"ח), דאפילו תפסה האשה כדי מזונותיה מנכסי בעלה מוציאים מידה ונותנים למלוה, וטעמא משום, דשעבודו של מלוה מדאורייתא, ומזונות האשה ובניו מדרבנן. ובלחם משנה (פ"א ממלוה ה"ח) תמה עליו, דהרי שיטת הרמב"ם (פ"ב מאישות ה"ב), דמזון האשה מדאורייתא. ולכך כתב, דטעמי דהרמב"ם כמבואר בספר התרומות (ש"א ח"א ס"ד), דכשם שבערכין מיעט מזון אשתו ובניו אפילו שקדמה לחוב המעריך, כדרשינן מ"הוא", הוא הדין בבעל חוב. ובבית יוסף (סימן צו סעיף מב) הקשה אטעמא דהנמוקי יוסף, דהרי כשמשתעבד הבעל בכתובה לזון את אשתו, נהיה דאורייתא.

(יא) גמ', וממאי דכי קאמר רשב"ג זבוני לגמרי קאמר דילמא הכי קאמר עד שלשים יום הדר ליה בעיניה וכו'. והקשה הרמב"ן, אם כן דעת רשב"ג להוזהר אמינא, ואמאי פליגי רבנן עליה. ותירץ, דהגמ' סברה בהוה אמינא, דרבנן סבירא להו דמדין סידור מחזירין לעולם, משום דכל בני ישראל בני מלכים הם. והרש"ש כתב, דלהוה אמינא אפשר לומר, דדעת רבנן דכל דתפס לשם משכון אין מוכרים לעולם. ועיין באות הבאה.

(יב) גמ', דאמר אביי רשב"ג וכו' כולהו סבירא להו וכו'. הקשה הרש"ש, מהא

כשיטת הרמב"ם דשייך סידור גם היכא דגובה בתורת משכון].

(ה) גמ', ואידך האי הוא עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו. פירש רש"י ד"ה האי, למעוטי אם היה עני והעשיר, והתוס' ד"ה במכותו ביארו, דאתי למעוטי נמי עני שהעשיר וחזר והעני, דנותן ערך עשיר. והתוס' רבנו פרץ ביאר, דתוס' מיאן בפירוש רש"י, דלפירושו דברי הגמ' "מתחילתו ועד סוף" אינם מדוייקים.

(ו) גמ', ויחזירו בהקדש קל וחומר מבעל חוב ומה בע"ח וכו'. במהרש"ל ביאר, דהגמ' הקשתה על הקדש, דהוא יותר חמור מערכין, וכדביארו תוס' לעיל ד"ה הקדש, אבל כלולה בתוך שאלת הגמ', גם אמאי אין מחזירים בערכין.

(ז) גמ', אשכחיה רבה בר אבוה לאלהיה דקאי בבית הקברות של עכו"ם אמר ליה מהו שיסדרו בבעל חוב. הקשה במהר"ץ חיות, איך שאל מאלהיה ענין איסור והיתר הא מבואר בשבת (קח.), דאי אפשר ללמוד דבר איסור והיתר מאלהיה, דלא בשמים היא. ותירץ, דהא דאי אפשר לשאול את אלהיה היינו פסק הלכה, משום דאין נביא רשאי לחדש דבר, ולעניין זה איירינן התם, מה שאין כן הכא ששאל אותו מנין, וכדאיתא בתוס' ד"ה מהו, בשם ר"ת ולא גרע טעמו מטעם של חכם אחר. ועיין באות הבאה.

(ח) תוס' ד"ה מהו שיסדרו בבעל חוב, פסק ר"ת בספר הישר דאין מסדרין בבעל חוב. מיהו הרמב"ם (פ"ג ממלוה ולוה ה"ו) פסק דמסדרין. וכן פסק הרי"ף (סט: מדפי הרי"ף). ובנמוקי יוסף (שם) ביאר, דפסקו כן, דכיון דאלהיה פשט כן, מי לנו גדול ממנו. [ועיין באות הקודמת] והא דכתב ר"ת דהלכה כרשב"ג במשנתנו, אין זה כלל מוסכם, דפעמים רבות מצינו דאין הלכתא כוותיה. ועיין תוס' לעיל (סט.) ד"ה אלא.

(ט) בא"ד, דפליגי רבנן ורבי יהודה בעני והעשיר וחזר והעני וכו'. מה שהוכיחו התוס' מרבנן, דהלכתא דאין מסדרין לבעל חוב, דחה הרמב"ן, על פי פירוש רש"י ד"ה האי, דכתב דממעטין עני והעשיר מ"הוא", ולכולי עלמא.

(י) בא"ד, ועוד הביא ראיה וכו' בבא קמא (יא:): וכו' מן גלימא דעל כתפיה וכו'. ודחאה הרמב"ן, דהתם איירי דכתב ליה בהדיא בשטר אפילו מגלימא דעל כתפיה, ואף דאפשר דאין תנאי זה מהני, דכוונתו דיקח גלימא יקרה ויחזיר לו גלימה הראויה לו, מכל מקום בכהאי גוונא יכול לטרוף לכל הפחות גלימא יקרה מבעל החוב.

(יא) בא"ד, (בנמשך לעמוד ב') וא"ת אמאי לא מיייתי מרשב"ג דאין מסדרין. והתוס' הרא"ש הקשה, אמאי לא הביאה הגמ' ראיה מהברייתא דלעיל, שמסדרין לבעל חוב. [וכן הקשה המהרש"א]. ותירץ, דלא שמיע ליה. והתוס' רבנו פרץ כתב, דכיון דלא ידעו מי הביאה לא רצו להביאה. [ולכאורה צריך לומר דכל שאלתם דוקא לפי התוס' דרבנן נמי סברי דאין מסדרין, אבל לפירוש הרמב"ן (המובא לעיל באות א) דשאלת הגמ', האם הלכה כתנא קמא או כרשב"ג לא שייך להוכיח מהברייתא דאזלא כרבנן].

(יב) בא"ד, משום דאלהיה דחויי מדחי ליה. ברמב"ן (יבמות סא.) כותב על

פירוש זה, חס ושלום, שאם כן היה נותן מכשול לפני עיור ומורה בתורה שלא כהלכה. ומאי דכתבו תוס' להוכיח מהא דהשיב לו כרשב"ג שאין עכו"ם מטמא באהל אפילו דלית הלכתא כוותיה, כתב הכסף משנה (פ"ג מאבל ה"ב), דאדרבא מצינו להרמב"ם (שם), דפסק כרשב"ג, והוא גופא מכח דאלהיה סבר כוותיה. וכתב הרמב"ן (שם) דאין לומר דטעמא דאלהיה משום שרוב ארונות יש בהם פותח טפח, דמכל מקום חכמים גזרו על רוב ארונות משום מעוטן.

(יג) בא"ד, ויש מקום שלא גזרו. הקשה בפלפולא חריפתא (אות ק), הא אפילו אם נאמר דהכא לא היה גזרה כי התעסק במצווה להשיב לרבי אבהו, מכל מקום היד אלהיה תקצר לפוגשו במקום אחר.

דף קיד ע"ב

(יד) גמ', אמר ליה לא מתני מר טהרות דתניא רשב"י אומר קבריהן של עובד כוכבים אינן מטמאין באהל. הקשה הנמוקי יוסף (סט: מדפי הרי"ף), מהא דאיתא ביבמות (סא.), דמכל מקום מטמאים במגע, ויתכן שיגע בעצם ויטמא במגע. ותירץ בשם רש"י, שאלהיה ידע שלא היה שם עצם כשעורה. עוד תירץ בשם היראים, דכיון דכהן אינו מוזהר אלא על טומאה היוצאת מן המת, גוי שאינו מטמא באהל גם טומאת מגעו אינו אלא כטומאת נבלה, דלא הוזהר כהן מלהטמאות לה.

(טו) תוס' ד"ה אמר ליה לאו כהן אתה, תימא לר"י היאך החיה בנה של האלמנה. התוס' הרא"ש תירץ, שהיה הוראת שעה על פי הדיבור. וברבנו פרץ תירץ עוד, שלא היה מת ממש אלא נתעלף, ואפילו שכהן אסור בגוסס, מכל מקום כיון שהיה ברור לו שעתיד לחיות, מותר.

(טז) בא"ד, וי"ל שהיה ברור לו שיחיהו לכך היה מותר משום פקוח נפש. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קעד ענף ב) הקשה, דהרי קיימא לן שפקוח נפש אינו דוחה אסורא אלא באדם חי שנפשו בסכנה, אבל אין היתר להתיר איסורים להחיות מת. ותירץ, שהיה פקוח נפש של אם הילד שהיתה מתה מרוב צער.

(יז) גמ', סחט גלימא ריחא זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתוותיה. ביאר המהרש"א, שלא רצה ליהנות מריחן, ואף לא מהמעות שקיבל תמורת הריח, ולכך חילקן לחתניו. והמהרש"ל הוסיף, דהא דלא חילק לבניו משום דירשי ליה לא רצה שיחשב שקיבל עולמו בחייו, ובמהר"ץ חיות כתב, דלא רצה להנות מריחן וממעותיו, משום שלא רצה ליהנות ממעשה ניסים.

(יח) רש"י ד"ה מאי קאמר, וכי בשביל שהוא עשיר התירו לשכב על טליתו והרי הוא רבית אצלו שישתמש במשכונו חנם. וכן כתב הרא"ש (סימן מז). והקשה המקור חיים (יו"ד קע"ב), הא אינו אלא אבק רבית דאסור מדרבנן ומה שייך להקשות אקרא. [ולכאורה יש ליישב על פי מה שכתבו התוס' לעיל (ע): ד"ה תשיך, דאין סברא שחכמים יאסרו רבית המפורשת בתורה להיתר, וכמו שכתב הט"ז (יו"ד קיז סק"א) שאין כח ביד חכמים לאסור דבר

המפורש בתורה להיתר. (א.ל.].

יט גמ', הא עשיר שכוב ועבותו אצלך. הקשה התוס' הרא"ש, מדתני בספרי דמרבין עשיר מדכתיב "אם איש" (דברים כד, יב) והא דכתיב עני, שממהרים ליפרע מן העני יותר מן העשיר, ודלא כגמ' דידן. ותיריך, דהתם איירי בעשיר בקרקעות ולא במטלטלין, והכא בעשיר במטלטלין שאינו צריך לאותו כסות. והא דלא דריש הספרי מ"עני" למעוטי עשיר במטלטלין כבסוגיין, משום דזאת אפשר ללמוד מ'ושכב בשמלתו וברכך", ועני דנקט הכא לישנא קלילא. מיהו המאירי למד בסוגיין, דלכל עשיר אין חיוב להחזיר, אפילו אם צריך לאותו דבר.

כ גמ', במה דברים אמורים וכו' אבל משכנו בשעת הלואתו אינו חיוב להחזיר לו, פירש רש"י ד"ה אבל, דהיכא דאתיה ניהליה [ברצונן] לאו חובלו. אמנם הבעל המאור (סט. מדפי הרי"ף) כתב שחייבים להחזירו, אפילו כשלוה נותן מדעתו, וכן פסק הרמב"ם (פ"ג ממלוה ה"ה), ובשיטה מקובצת לעיל (ק"ג). הקשה בשם הראב"ד, מסוגיין דמבואר דבשעת הלואה כיון שנותן מרצונו אינו חייב להחזיר, והוא הדין כל היכא דנותן מרצונו. ובשער המשפט (סימן צו ס"ב) תירץ, דדעת בעל המאור והרמב"ם, שכשנותן בשעת הלואתו מרצונו, יודע הלוה שהמלוה סומך עליו, וממילא נותן לשם פרעון ולא שייך חיוב השבת העבוט, מה שאין כן כשנותן לאחר ההלוואה, אפילו מרצונו, אינו נותן בתורת פרעון דלא על המשכון סמך המלוה כשהלוהו.

כא גמ', שם. נחלקו הרמב"ם והראב"ד (בפ"ג ממלוה ה"א), האם יש איסור לחבול אלמנה גם בשעת הלואה. ודעת הרא"ש (סימן מח) כהראב"ד שאין איסור.

דף קטו ע"א

א תוס' ד"ה למה ממשכנין מעיקרא, בסוה"ד, ומכל מקום לא רצה הגמרא לתרץ כן כשאומר למה ממשכנו מעיקרא דעדיפא מיניה משני לה. העיר הגרע"א, דנראה דהך סברא שלא יוכל לכפור וממהר לפרוע סגי דוקא היכי דלא מגרע כחו במה שמשכנו, דהיינו בחוזרים וממשכנים. אבל במשכנו מעיקרא דמגרע כחו, דאם אינו ממשכנו יש לו זכות לאחר זמן בית דין לגבותו בפרעון, אם אין מסדרים לבעל חוב, אבל במשכנו דהוטל עליו חיוב השבה, לעולם אין מוכרים אותו, וכדכתבו התוס' לעיל (ק"ד). בד"ה מהו שיוסדרו, ומשום הכי הוצרך ליתן טעם שלא יהא שביעית ולא יהיה מטלטלים אצל בניו.

ב גמ', אבל אתה נכנס לשכר כתף לשכר חמר וכו'. כתב בחידושי הר"ן, דבכל אלה יש מכל מקום מצוות השבת העבוט. אבל הטור (סימן צו) מביא בשם בעל התרומה, דכמו שאין איסור לחבול, אין חיוב השבה.

ג מתני', אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנים אותה. התוס' הגרע"א, הביא ג' שיטות, שיטת הסמ"ע (סימן צו סעיף כב), דהוא הדין גרושה, אבל בתולה שרי, דאלמנה וגרושה כיון דאין להן עורר וסומך

אסרה תורה, ולא בתולה שהיא ברשות אביה. שיטת הש"ך (שם סק"א), דדוקא באלמנה איכא איסור כדי לא לצערה, שלבה שבור וכואב, אבל בתולה וגרושה לא אסרה תורה. שיטת הט"ז (שם), שגם בתולה אסורה, ודיבר הכתוב בהווה, שדרך אלמנה לעשות משא ומתן וללות, ולא בתולה. והוכיח דבריו מרבי שמעון, דמפרש טעמא דקרא משום שאתה משיאה שם רע בשכונותיה, דשייך נמי בבתולה.

ד מתני', שם. כתב בשלטי הגבורים (כאן אות ב), דנראה, דלא אסרה תורה אלא לבושה ומצעותיה וכיוצא בהם, אבל אם היו לה שאר כלים כגון כוסות של כסף או בהמות, ראוי למשכן אותם שאין אלו בכלל בגד. וברש"ש כתב, דמסתמת הפוסקים משמע דאסור למשכן כל דבר, וכנראה שאינו אלא מדרבנן. מיהו במנחת חנוך (מצווה תקצא אות א) נקט בדעת החינוך דהוה דאורייתא, וכנראה שהוא קבלה מחז"ל. ועוד הוסיף, דלכאורה תליא במחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה, דלטעמא דרבי שמעון אינו אסור אלא דבר שצריך להחזיר לה, דטעם האיסור משום שאתה משים לה שם רע בחזרת המשכון, מה שאין כן לרבי יהודה דמייירי אף בעשירה הוא הדין דאיכא איסור בכל דבר.

ה תוס' ד"ה אלמנה, בתוה"ד, ועוד נראה לפרש דלכ"ע לא יחבול ריחים ולא תחבול אתא קרא וכו' כדי לעבור במשכון בשני לאוין. הקשה הגרע"א, דלכאורה גם אם היה כתוב הפסוק בלשון נתוח היה עובר בב' לאוין אם היה ממשכן בביתו, דאין סברא לומר דמי שממשכן בבית לא יעבור על אזהרה דניתוח. ובאהבת חסד (פ"ז סק"ג) תירץ, דניתוח משמע שתופס בחזקה, ואם היה נוקט הפסוק לשון נתוח, לא היינו יודעים שעובר באיסור גם אם האלמנה שותקת או שאיננה בביתה.

ו גמ', אמר רב הונא חבל ריחים לוקה שתיים משום וכו' ריחים ורכב לוקה שלש וכו' כי נפש הוא חובל. הקשה התוס' הרא"ש, לרב הונא שאר דברים מנא ליה. ותיריך, דאף ד"נפש הוא חובל" אתי לשאר דברים, כמבואר במתניתין, מכל מקום כיון דכתביה סתמא, משתמע נמי מיניה לריחים ורכב. וכן פירש רש"י לקמן (קטז). ד"ה יתירא הוא. ועוד תירץ, דילפינן שאר כלים מ"ריחים ורכב", ומתניתין לסימנא בעלמא נקט.

ז גמ', שם. כתב בנמוקי יוסף (ע. מדפי הרי"ף), דהא דלא מנו גם לאו דמשכנו בתוך ביתו, דלוקה משום "לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו". היינו משום, דלא מני אלא לאוי דאיתיה רק בריחים, אבל לא לאוי דשייכי בכל הכלים. אמנם תוס' בד"ה וחיוב כתבו דלאו ד"לא תבוא אל ביתו" הוי ניתק לעשה.

דף קטו ע"ב

ח תוס' ד"ה שנאמר, בתוה"ד, י"ל כיון דכתיב ורכב ולא כתיב רכב. וביאר המהרש"א, דכוונתם דמדכתיב "נ" בחטף קמץ ולא כתיב בשו"א, כמו "אביו ואמרו". אבל אין לגרוס כבתוס' שלפנינו, שהרי גם באביו ואמו כתיב ו',

יתירי. אבל הא דנלמד מ"כי אם עלי אש" מתרבה שפיר מ"לא תאכלו ממנו נא ומבושל".

(יב) תוס' ד"ה שנאמר, בסוה"ד, וי"ל דזוג וחרצן שני שמות נינהו, וכן רחיים ורכב וכן כולם אבל חלב שור וכשב ועז שם חלב אחד הוא וכן וכו'. והוסיף התוס' הרא"ש, תדע, דכי מתרו משום רחיים ורכב, צריך להזכיר כל אחד בשמו, אבל התם אין צריך להזכיר כי אם שם חלב ומעשר וחדש. ומוכרח שפיר דאינם אלא שם אחד.

(יג) גמ', ע"כ לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא הוא. פירש רש"י לקמן (קטז). ד"ה יתירא הוא. [וכן הובא לעיל (עמוד א' באות ז) בשם התוס' הרא"ש], דיתירא הוא לשאר דברים, וכיון דכתביה סתמא, שדא נמי אריחים ורכב. וכתב הרמב"ן, דלפי זה, כל שאר דברים שאינם ריחים ורכב, אפילו אם יחבול כמה כלים, יעבור רק בלאו אחד, דכולהו איתרבו מ"כי נפש הוא חובל". וראיה מדברי רב הונא דמחייב על חובל רחיים ורכב שלש ולא ארבע, ועל כרחק דכיון דנתרבו שני הכלים מלאו ד"כי נפש הוא חובל" לעוד מלקות, לא מחייבין מלקות על כל אחד. ולפי זה הא דמבואר בברייתא לקמן, דהחובל זוג של ספרים לוקה שתיים, אינו כרב הונא, דלרב הונא, אף דהווי שני כלים, מכל מקום כיון דנתרבו מ"כי נפש הוא חובל" לא שייך לחייב יותר מחד. וסיים, דדברי רש"י אינם נוחים בזה. [ואולי כוונתו, למה שכתב רש"י להלן ד"ה אף, דהברייתא דמחייב שתיים על זוג של ספרים אינה כרב הונא, דלדידיה איצטריך לחייב שלש כדחייב רב הונא גבי חובל ריחים ורכב. ולדברי רש"י הכא לא היה צריך לזה, אלא, לדברי רב הונא לא מתחייב אלא אחד ככל שאר כלים שאינם ריחים ורכב]

ואפילו הכי פליג ר' יאשיה, וכן כתב בתוס' הרא"ש. וכתב הרש"ש, דהכי משמע בתוס' מנחות (נח): ד"ה אין לוקין. אבל תמה, דעל פי הדקדוק בעינן למימר בקמץ ולא בשווא. והעין יהוסף יישב את הגירסא שלפנינו, דדרשינן את הוא"ו יתירא, אבל ב"נא ומבושל", וכן ב"אביו ואמו" הוא"ו אינו מיותר, ד"באביו ואמו" את הוא"ו לאשמועינן דלא מיירי באבא של אמו, וכן ב"נא ומבושל" אי לא כתיב וא"ו סלקא דעתך דאמינא דבעינן גם נא וגם מבושל, דהיינו מבושל קצת דעדיין הוי נא, ומשום הכי כתבו תוס' דמפלגינן להו משום דכתיב "ממנו".

(ט) גמ', לימא אביו ורבא. בגמ' נזיר (לח): מחליף דברי אביו לרבא. והתוס' הרא"ש כתב, דגירסא דידן היא הנכונה. וכן גרסינן בפסחים (מא): ובמנחות (נח): מיהו הרמב"ם (ספר המצוות שורש ט) הביא דברי הגמ' בהיפוך.

(י) גמ', אביו אמר אין לוקין על לאו שבכללות. לכאורה נראה דרבא סובר שלוקין על לאו שבכללות. מיהו כתב המאירי, שיש ב' סוגי לאו שבכללות, א. לאו שכולל ענינים רבים שאינם דומים זה לזה, כגון "לא תאכלו על הדם" דילפינן התם, שאסור לאכול לפני תפילה, ואסור לאכול לפני שדנים דיני נפשות, ובכהאי גוונא לכלי עלמא אין לוקין. וב. לאו כמו בסוגיא דידן, שהתורה פירטה כמה פרטים עם אזהרה אחת, ולבסוף כלל, ובהא פליגי אביו ורבא.

(יא) גמ', ער כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ריחים ורכב וכו'. ביאר הרש"ש כוונת הגמ', לפירוש רש"י ד"ה שאר דברים, דמאי דמרבין מ"נפש הוא חובל" דהיינו זוג של ספרים וכל דבר שעושה אוכל נפש, אינו נשמע מהא ד"רחיים ורכב", לכך לא מוקמינן בלאוי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>